

Primavera 2015

MONOGRÀFIC: L'ELABORACIÓ DEMOCRÀTICA DE LA CONSTITUCIÓ

Jordi Pacheco
Jaume López

Catalunya és a les portes d'un canvi constitucional. Tot i que la Constitució de 1978 encara és jurídicament vigent, la majoria de la població en desitja una altra i qualsevol via de sortida de l'actual crisi política, sigui un procés d'independència o bé un procés constituent a tot l'Estat espanyol, passa per elaborar una nova Constitució o reformar-ne l'actual. Aquesta haurà de contenir necessàriament importants elements de millora de la qualitat democràtica del nostre sistema polític.

Un país d'alta qualitat democràtica requereix les disposicions constitucionals adequades però, sobretot, requereix canviar la cultura i les pràctiques polítiques i administratives per adaptar-les als principis del Govern Obert, per utilitzar el terme que el president Obama va posar en circulació el 2009 per referir-se a l'estratègia d'aproximació i generació de confiança entre institucions representatives i el conjunt de la població (transparència, col·laboració i participació ciutadana).[\[1\]](#)

El "business as usual" és insostenible en un context de profunda desafecció ciutadana envers les institucions representatives actuals, en especial els governs, els parlaments, els partits i els conciutadans amb responsabilitats de lideratge i decisió, als qui anomenem amb certa condescendència "polítics", i si volem resultats diferents haurem d'actuar de forma diferent.

Amb majors o menors adaptacions, encara funcionem amb l'esquema sorgit de la Revolució francesa en què unes institucions representatives, en certa manera elitistes, determinen l'interès general. En front, apareix la visió alternativa basada en la democràcia directa, més teòrica que real. Afortunadament, en les darreres dècades hi ha hagut canvis conceptuals sobre la democràcia, que han vingut acompanyats de pràctiques, mètodes, instruments i tecnologies innovadors basats en la participació, la claredat d'objectius i el retiment de comptes i que aprofundeixen en la relació representativa de partits, parlaments i governs amb relació el conjunt de la ciutadania per tal de revertir la desafecció ciutadana.

En definitiva, l'aplicació del Govern Obert en l'elaboració de les Constitucions és l'objecte del monogràfic que teniu a les mans que, a més, pretén tenir orientació pràctica per esdevenir una eina útil per dissenyar el procés d'elaboració constitucional a Catalunya. Per aconseguir una visió el més completa possible, hem anant més enllà de la ciència política i la sociologia i hem

incorporat visions d'altres disciplines com la filosofia o el dret. En concret, el monogràfic ha comptat amb els col·laboradors següents:

- **Josep Maria Castellà, professor de Dret Constitucional de la UB, aclareix un fet fonamental: les constitucions solen preveure la seva modificació gradual però no la derogació i substitució per una de nova.** En aquests darrers casos no és necessari seguir els procediments de reforma que preveu l'antiga Constitució però sí aplicar certs principis i condicionants en l'elaboració de la nova que serien el respecte als drets humans i l'aplicació de mecanismes democràtics (partits, parlaments, referèndums i formes de participació directa de la ciutadania).
- **Joan Font, director de l'Institut d'Estudis Socials Avançats (IESA-CSIC), parteix del debat sobre la necessitat d'una reforma constitucional a Espanya.** En cas de concretar-se, aquesta reforma s'ha de realitzar a través d'un procés que hauria de ser diferent del que es va produir el 1978, que es va basar en pactes i negociacions discretes, però que tampoc pot ser assembleari. Per aconseguir idees i models, analitza diverses experiències de reforma constitucional a Europa (Islàndia, Irlanda, etc.), tot i que avisa que si es volen aplicar aquests models caldria fer les adaptacions necessàries al context polític i social específic del cas espanyol.
- **Josep Lluís Martí, professor de filosofia del dret de la UPF, remarca que, avui en dia, la legitimitat democràtica del procés constituent requereix que tingui caràcter deliberatiu** i, per tant, que sigui inclusiu, que tingui cura de la qualitat dels debats, que estigui orientat a assolir consensos socials de caràcter transversal i que integri els experts amb un rol diferenciat de la ciutadania. Finalment, adverteix que per aconseguir aquest resultat és necessari introduir una pluralitat de mecanismes participatius.
- **Jordi Pacheco, polítòleg expert en participació ciutadana i doctorant del Departament de Dret Constitucional i Ciència Política de la UB, vincula la necessitat d'aprofundir la legitimitat democràtica dels procediments constitucionals als canvis socials produïts en els darrers cinquanta anys.** Els mecanismes tradicionals són insuficient però les alternatives que s'han aplicat fins ara no han acabat de funcionar, raó per la qual és necessari dissenyar procediments sintètics, que integrin i alineïn mecanismes procedents de diverses concepcions de la democràcia.
- **Josep Maria Vilajosana, catedràtic de Filosofia del Dret de la UPF, analitza els models que han estat utilitzats històricament per elaborar constitucions, el que li permet proposar que a Catalunya s'apliqui una combinació d'elements d'origen heterogeni articulats en fases successives.** Aquesta combinació contindria elements provinents de la lògica participativa i d'altres de la lògica representativa que es van succeir en el temps i que integra tant deliberacions com votacions per majoria qualificada.

- **Joan Balcells i Albert Padró-Solanet, professors de Dret i Ciència Política de la UOC, descriuen fins a quin punt les tecnologies de la informació i la comunicació (TIC) es poden aplicar a un procés d'elaboració constitucional.** La revolució de la Web 2.0 ha facilitat la participació col·lectiva massiva però aquesta és suficient per elaborar un text tan complex com una constitució? I, sobretot, és capaç d'incorporar la deliberació com a forma de resoldre els conflictes entre les diferents visions en joc? Finalment, acaben plantejant una qüestió central per ser valorada a l'hora d'incorporar les TIC: els participants telemàtics són realment representatius del conjunt de la població?
- El monogràfic es tanca amb **l'article de Jaume López, professor de ciència política de la UPF, on proposa esquemàticament com hauria de ser el procés constituent a Catalunya si es dissenya a través d'una òptica democràticament avançada**, integrant els diversos models de democràcia, i explica les raons per les quals la idea de procés constituent de caràcter participatiu està guanyant centralitat política. De fet, considera que a hores d'ara el procés constituent ja ha començat de la mà de diversos grups ciutadans i entitats de la societat civil i destaca les aportacions del Grup Promotor per a la Convenció Constitucional.

[i] Bernd W. Wirtz i Steven Birkmeyer. 2015. Open Government: Origin, Development, and Conceptual Perspectives. International Journal of Public Administration. Vol 38, Issue 5.

